

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון ל"ו

[תש"ע]

שנה כ"ו

שיעור חורש"י נשא תשל"ו לפ"ק

בתורה"ק (במדבר ו, כא) ואת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר כן יעשה על תורת נזרו, וברש"י, מלבד אשר תשיג ידו, שאם אמר הריני נזיר ע"מ לגלח על ק' עולות ועל ק' שלמים, כפי נדרו אשר ידר כן יעשה, מוסף על תורת נזרו. על תורת הנזיר מוסף ולא יחסר, שאם אמר הריני נזיר חמש נזירות ע"מ לגלח על ג' בהמות הללו אין אני קורא בו כאשר ידור כן יעשה [ר"ל דמיתור על תורת נזרו נפק"ל שלא יחסר]. ובהמשך הפרשה (שם כב) וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני"אמור להם. וברש"י אמור להם, כמו וזכר ושמור בלעז דישנ"ט [שפירושו ל' הוה שיאמר כן בתמידות, שפ"ח]. אמור להם, שיהיו כולם שומעים. אמור, מלא, לא תברכם בחפזון ובבהלות אלא בכוונה ובלב שלם. ויש להתבונן למה נסמכה פרשת ברכת כהנים לפרשת נזיר, והגם שכבר דרשו מזה בגמ' (תענית כו:): מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין, מ"מ צ"ב מדיכי תיתי להתיר שתויי יין בברכת כהנים שהיא נקראת עבודה (עין בתענית שם ובסוטה לח. ועין באו"ח סי' קכ"ח בט"ז סקל"ה ובפמ"ג שם). עוד יל"ד באמרו "כה" תברכו דייקא, גם צ"ב למה נאמר אמור להם בקמ"ץ שהוא ל' נפעל שיאמר להם, ולא אמר אמור להם בסגו"ל. ובספרי (נשא פ"סקא ל"ט ע"פ נוסחת הגר"א) אין לי אלא ברכה לישראל ברכה לגשים ולגרים ולעבדים מנין, ת"ל אמור להם לכולם, [דרשו דרשא זו מיתורא דאמור להם, ולהספרי לא ס"ל כפרש"י דמהך יתורא נפק"ל שיהיו כולם שומעים], וצ"ב.

ובהקדם להבין נוסח הברכה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה, מהו ענין לשון "באהבה". עוד יש להבין הטעם במה שאמרו בגמ' (כתובות כד:): זר שנשא את כפיו עובר בעשה, ופרש"י (ר"ה דאיסור עשה) דנפק"ל מדכתיב כה תברכו, אתם ולא זרים. ודלא כמ"ש התוס' (שבת קיח:): אהא דא"ר יוסי יודע אני כעצמי שאיני כהן, אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה, לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן. וצ"ב

באמת הטעם בזה לשיטת רש"י דבשלמא בשאר עבודות ודאי א"א שיקרב זר
 בביהמ"ק אל המזבח לעבוד עבודה, ובאמת שגם על זה הקשו בגמ' (ובחים טו:)
 זר מנלן, אכן מ"מ הוא דבר המתקבל על הדעת שלכן בחר ה' ככהנים הן אם
 כהני שלוחי דידן והן אם כהני שלוחי דרחמנא (גדרים לה:), או שהמה שלוחי
 דרחמנא ושלוחי דידן כמ"ש התוס' (קידושין כג:), אבל מה קפידא יש בדבר שלא
 יברך זר את ישראל, ומה רע בדבר שזר יקום ויאמר יברכה ה' וגו'. ואם מפני
 שהוא מזכיר את השם, הלא כבר התקינו (ברכות סג.) שיהא אדם שואל את
 שלום חבירו בשם, שנא' (רות ב, ד) והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה'
 עמכם ויאמרו לו יברכה ה', הרי שברכוהו ממש בלשון ברכת כהנים. וגם אין
 לומר שהאיסור בזה הוא מפני שהוא מברך על ברכתו, והו"ל ברכה לבטלה
 כיון שאינו מצווה על כך, דא"כ הו"ל שכחן מצווה לברך את ישראל ולזר הוא
 רשות ולא יברך, אבל לברך את ישראל בלא ברכה יפלא מאד טעם האיסור,
 וכלשון התוס' לא ידע ר"י מה איסור יש בדבר.

והנראה בזה עפמ"ש הרח"ק מהרי"א מקאמרנא (נתי"מ אמונה ג, כב) שפעם
 אחת היו מסובין החבריא קדישא של הבעש"ט הק' [שהלואי
 שתהא לנו זכיה להיות עפר תחת כפות רגליהם] והיו משבחים מאד את בני',
 והיתה כוונתם בזה לעשות כביכול נח"ד לפניו ית' שהוא אוהב עמו ישראל ע"י
 שיספרו במעלות בני'. ואולם הבעש"ט צפה למעלה וראה שאין המה לע"ע
 במדריגה זו שיחשיבו את בני' כאשר הם אומרים בפיהם, ועדיין היו להם
 פקוקים שונים על כמה יהודים שלא היו טובים בעיניהם כל כך, וגרמו
 למעלה קטרוג ודין תחת החסד והנחת רוח. והבעש"ט הרגיש בזה ותיכף הלך
 אצלם בחרון אף, ואמר להם, האתם משבחים לישראל, אתם דומים לאשה
 שמשבחת לפני בעלה את בניו שיש לו מאשה אחרת, ובאמת היא שונאת
 אותם שנאת מות, אלא כדי למצוא חן בעיני בעלה היא משבחת את בניו
 ומספרת בשבחם. ואמר הבעש"ט האתם תדברו על בני', אנוכי אניד את
 מעלת בני', והאריך לספר בשבחן של ישראל עד שהמתיק את הדינים וחזר
 והמושך את מדת הרחמים. ודווקא לאיש כהבעש"ט שאהבת ישראל יקדה
 בקרבו כאשר העיד על עצמו פעם אחת בראותו את תלמידו מנשק את בנו,
 ואמר לו, האמן לי שאני אוהב את הרשע הגדול ביותר שבעולם מזרע ישראל
 אלף פעמים יותר ממה שהנך אוהב את בנך, ובכל זאת הראיתני פעם לנשק
 אדם מישראל. אך לאיש אשר כזה, לו יאתה לשבח את בני', כי הוא השיג את
 קדושת בני'. אבל כשאישי שאינו ראוי מספר בשבחן של ישראל הוא גורם ע"ז
 קטרוג ח"ו.

אִתָּא מהבעש"ט (עין כתר שם טוב אות ת"ד) לפרש מאה"כ (תהלים לט, ט) מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני, וצ"ב המשך הפסוק מה ענין חרפת נבל אצל פשעיו. ופירש שדהע"ה ביקש מכל פשעי הצילני, ובוה אזכה שאפי' חרפת נבל אל תשימני, שלא אראה אפי' בחרפתו של הנבל. כי האיש הרואה חסרון בבר ישראל בידוע שאף הוא חטא לפניו ית', והאיש שאין בו נדנדוד חטא א"א שיראה בחסרונותיהם של ישראל. ולכן כאשר מכל פשעי תצילני, אז לא אראה אפי' בחרפתו של הנבל אשר אמר נבל בלבו וגו' (תהלים י, א) והוא איש גרוע מאד המשוקע בנו"ן שערי טומאה.

וְמַה"ט איתא בספה"ק בשם המדרש שמלך המשיח ילמד זכות אפי' על גרועים שבגרועים שבישראל, והוה משום דאדרבה ככל שתגדל מדריגת הצדיקים ומעלתם בעולמות העליונים ובעולם האצילות עד שהם מגיעים עד שורש קדושת ישראל, כן יבטלו בעיניהם כל החסרונות והפגמים, כי שמה לא יראו אלא את אור המאיר מן שורש קדושת ישראל, [ובאמת שהיה לי להאריך ולהרחיב בזה כמה וכמה שעות כדי שכל אחד יוכל להבינו].

והנה מצינו באהרן הכהן (אבות פ"א מ"ב) שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ולשון בריות אינו כולל דווקא בנ"א, שהרי אף הרמשים ככלל בריות כדרך שמצינו (גיטין נו): בריה קלה יש לי בעולמי, וכיו"ב מצינו שע"ה מכונה בריה, כאמרם (ברכות ז'): אני בריה וחברי בריה. ואהרן הכהן היה אוהב את הבריות אף את הרשעים הגדולים ביותר, ומקרבן לתורה, היינו שדווקא על ידו נתקרבו לתורה, ואילולא הוא היו רחוקים מהשי"ת ומתורתו, אלא שאהרן הכהן הנקרא (דברים לג, ח) איש חסידך מעולם לא ראה חסרון על אדם מישראל, והיה מתחבר לעוברי עבירה כדאיתא באבות דר"ג (פ"ב, א). ולא זו בלבד אלא שהיה שש ושמת על שהלה מסכים לשוחח עמו בסברו שהוא פחות ממנו, כדכתיב (במדבר טו, יא) ואהרן מה הוא, שהיה בבחינת "מה", והיה סבור שלא נמצא עוד איש שפל כמוהו עלי אדמות. וכיון שהיה נחשב בעיניו לגרוע שבגרועים, נמצא שכל אחד ואחד הוא טוב ממנו, ועל כן מעולם לא יכל לראות בחסרונם של ישראל, כתפילתו של רבה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע שנראה מעלת חברינו ולא חסרונם, ולכא' הוא כפל לשון, אך המכוון בזה שאין די בזה שנראה במעלות חברינו וגם בחסרונותיו, אלא שנחשוב שמעלותיו מרובות מחסרונותיו, כי לא זו היא הדרך הטובה, רק שנראה מעלת חברינו ולא חסרונם כלל.

בדברים האלה איתא גם בתוספתא דשבועות (פ"ג ה"ג) נפש כי תחטא ושמעה וגו' הרואה עוברי עבירה מתחייב לראות, הרואה עושי מצוה זכה לראות. ואין כונת התוספתא כפי הנראה בהשקפה ראשונה שמדובר משני כתות אנשים, שמי שזכה הרי הוא רואה כת של עושי מצוה, ומי שלא זכה רואה כת של עוברי עבירה, אלא שניהם רואים בשות, ומי שזכה רואה בהם עושי מצוה ומי שלא זכה רואה בהם עוברי עבירה. שהרי בכל רשע על כרחך שעדיין נמצא בו חלק טוב, דאל"כ לא היתה בו חיות שהרי א"א לרע לבדו להתקיים, כדכתיב (בראשית א, לא) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, שאין קיום אלא לבחינת הטוב, ואם יתכן שאין בזה הרשע אפי' ניצוץ טוב ח"ו היתה מתבטלת חיותו. ומי שזכה הוא רואה אף באיש כזה עושי מצוה, והוא מתבונן בצדקותו ובחשיבותו של יהודי זה. וכאשר פירש רבה"ק מלובלין מאה"כ (תהלים לז, י) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, שכאשר תראה באיש אשר אך "עוד מעט" נשאר בו שבוה הוא "ואין רשע", שבנקודה קטנה זו עדיין לא הרשיע, "והתבוננת" שתבונן בעצמך שאלמלא היית "על מקומו", אוי "ואיננו", לא היתה כך אפי' נקודה טובה זו, ומי שזכה הוא רואה בכל יהודי יהיה מי שיהיה עושי מצוה, כי בכל אדם הוא מתבונן בנקודת ה"עוד מעט ואין רשע" שבו.

ובנודע מהרה"ק בעל קדושת לוי זי"ע שראה איש אחד מחלל שבת, ופנה אליו ושאלו האם שכחת ששבת היום, אמר הלה ידעתי ששבת היום. אמר לו הקדושת לוי הכי לא תדע יהודי יקר שאסור לעשות כמעשיך, ענה הלה וכי בור אני, בודאי אני יודע שאסור לעשות כן. וכשמוע הרה"ק את דבריו נענה ואמר ראה נא השי"ת מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ שאינם מדברים רק אמת, ואין ביכלתם להוציא דבר שקר מפיהם, וראה באיש זה שהוא עכ"פ איש אמיתי ואינו דובר שקרים ח"ו. זו היא מדרגתו של האיש הזוכה שהוא רואה בכל אדם עושי מצוה.

ואילו האיש שלא זכה, בכל אדם שהוא רואה, אינו רואה אלא עוברי עבירה, שהרי כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז, כ), ולכן אין עיניו רואות אלא פושעים, הלה נחשב בעיניו לצבוע והלה לשקרן וכזבן וכדו'. ודבר זה הוא תלוי בהאדם עצמו, שהאיש אשר השי"ת בעזרו זוכה, שאינו בבחינת (קדושים ע.) כל הפוסל כמומו פוסל, הוא רואה עושי מצוה, ובכל יהודי ויהודי מזרע אברהם יצחק ויעקב אינו רואה בו אלא את חשיבותו ואת המצוות שהוא מקיים, ואף כאשר יתבונן בפושעי ישראל לא יבחין אלא

בכך שהן מלאין מצוות כרימון ותו לא. ומי שלא זכה הוא רואה בכל אדם אפי' באדם הגדול ביותר עוברי עבירה, כפי שמצינו במשה רבינו שאחז"ל (קדושין לג: וברש"י שם) והביטו אחר משה לגנאי, שחשדוהו מאשת איש רח"ל (ע"ן סנהדרין ק). ושנמל לעצמו ממלאכת המשכן כמו שדרשו חז"ל עה"פ (שמות לח, כח) ואת האלף וגו' (תנחומא פקודי ו), כי הנמעה ל"ע בעצת הערב רב והטומאה הלזו בכל מה שיראה ואפי' בהאדם הגדול ביותר לא יראה אלא עוברי עבירה.

אוּלָם אהרן הכהן היה אוהב את הבריות, וכשהיה בא אליו אדם מישראל להקריב את קרבנו היה מתבונן בחשיבותו ובקדושתו של היהודי הזה שבא להקריב קרבן לפני השי"ת, והיה מסתכל היאך הוא מתחרט על אסונו אשר קרהו שעבר עבירה שבורדאי לא עשאה אלא בשגגה, והיה מקנא בו ומתבונן בקדושתו. ואפי' כשבא לפניו אדם להקריב שעירת ע"ז היה מתבונן רק בהבאת הקרבן של החוטא ובגודל חרטתו על חטאו, ועי"ז המשיך שיהא (ויקרא ה, לא) וכפר עליו הכהן ונסלח לו, ובוזה היה מקרבן לתורה ומשיבם אל השי"ת.

ועל כן המברך את ישראל אך ורק כדי לקיים מצוות ברכת כהנים, אבל לדעתו באמת לא היה ראוי שיברכם, אלא אדרבה הוא סבור שבדין הוא שיקללם ויקרא עליהם את פסוקי התוכחה רח"ל, ותקטן זאת בעיניו כי לדעתו היה ראוי לקללם בכ' התוכחות יחידיו, ועוד להוסיף עליהם כהנה וכהנה להשלים למאה קללות ולא להסתפק בצ"ח קללות, אלא מה יעשה שהשי"ת ציווה לברך את ישראל, ולכן יברך את ישראל באמירה בעלמא אף שאינו מבין הטעם. המברך באופן הנ"ל הוא ממשיך רעה רח"ל והוא מגדיל בזה את הקטרוג עד אין לשער, לפי שזה הרשע מחשב על בני" כל דבר רע ובפיו הוא אומר יברכך. ולכן אין חפץ לה' בברכתו, ולא צוה השי"ת שיברכו את ישראל אלא לזרע אהרן הכהן שהוא היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ומימיו לא ראה שום חסרון ושום פגם בבני", ובעיניו הברכות הללו נחשבות למעט, כי לדעתו היה ראוי לו לברך את ישראל כל היום כולו מבוקר עד ערב, ולא לעשות דבר זולת להתרוצץ ממקום למקום ולברך את בני", כהרה"ק הרבי ר' זושא שפעם אחת עשה איזה ענין גדול מאד, ואמרו לו מן השמים שבעבור זאת בלילה זה יתקיימו כל ברכותיו. ולרוע מזלו היה מחפש כל הלילה יהודי ולא מצא. והלך מהלך רב ולא פגע ביהודי, ולא ידע להשית עצות בנפשו, עד שלפנות בוקר רחמו עליו מן השמים וגזרמנה לקראתו אשה יהודיה והתחיל לצעוק אחריה ולברכה, על אף שהיא נבהלה לנפשה בסברה שהוא חפץ להזיקה. ואכן לבסוף נתעשרה וזכתה לבנים תלמידי חכמים והיה לה טובה

מזה לדורי דורות, שגודל האהבת ישראל שיקדה בלב הרבי ר' זושא המשיכה את הברכה לעולם.

אבל אם הכהן אינו במדריגה זו ח"ו, הרי הוא אדרבה מעורר קטרוג בכרכתו. ואם בהחבריא קדישא של הבעש"ט נפלה שלהבת מה יענו איזובי קיר. ולכן לא יברכו את ישראל אלא הכהנים שיש בידם את זכותו של אהרן הכהן, והם הולכים בדרכי אבות, וברית אבות לבנים תזכור, שבהכהנים הקדושים טמונה מדה זו להיות בבחינת עבד עובדא דאהרן (יומא עא:): לברך את בניי באהבה, ולא לראות שום חסרון על בר ישראל.

ובזה יובן מאמר הגמ' (יומא עא:): מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והוו אזלו כולי עלמא בתריה, כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון. לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול, אמר להן ייתון בני עממין לשלם [לפי שהיו בני גרים], אמרו ליה ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן, ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן. דהנה עובדא דאהרן היתה לאהוב לא רק לזרע אברהם יצחק ויעקב בלבדם, אלא היה אוהב גם את גרי האמת הדבקים בה, וגם כהם לא היה רואה שם דבר רע כדכתיב (דברים י, יט) ואהבתם את הגר, ובכ"ד מקומות הזהירה תורה על אהבת הגר (עיין קדושין ע: בתום ד"ה קשים, ובכ"מ נט:): והכהן דעביד עובדא דאהרן אין די בכך שתהא בו אהבת ישראל כלבד, אלא עליו לאהוב גם את הגרים. ולכן כשקראם הכה"ג הלזה בני עממין, אמרו לו ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן, שעיי"ז שהמה עבדין עובדא דאהרן והם אוהבים את ישראל, בזה הם מביאים שלום לעולם, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום (עוקצין פ"ג מ"ב), נמצא שבכוחם להמשיך ברכה על בניי. ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן, שלפי שזה הכה"ג, אין בו לא אהבת ישראל ולא אהבת הגר, על כן לא ייתי לשלם לפי שמברכותיו א"א שיצא דבר טוב, ואפי' אם יברך את ישראל אין ברכתיו חשובות כלום.

ומזה הטעם חזרו כל ברכותיו של בלעם הרשע לקללה (פנהדרין קה:), מפני שלא ברכם אלא לפי ששם ה' דבר בפיו (במדבר כג, ה), ואילו הוא אדרבה היה מבקש לראות ברעתן של ישראל, והלך ממקום למקום להזכיר את עוונותיהם של ישראל, לכן המשיך בזה מדה"ד עד שחזרו כל ברכותיו לקללה.

ועל כן לא חפץ השי"ת שזר יברך ברכת כהנים לפי שאפי' אם יהא ידא שמים ותהא כוונתו לטובה מ"מ יכוין בברכתו לעורר זכות ולעורר רחמים, ואלו בלבו יהא מלא תרעומת על בנ"י ויראה ברעתם, ולכן מוטב שלא יברך ואסור לו לברך את ישראל. ולכן אמר הקב"ה דבר אל אהרן ואל בניו דווקא, שאך להם מותר לברך ולא לזרים כדפרש"י, והטעם מפני ש"כה תברכו את בני ישראל" באופן ברכתם של אהרן ובניו, שדווקא בברכה כדוגמת ברכתו של אהרן מותר לברך את ישראל. והו' שיסדו בנוסח הברכה אשר קדשנו וגו' וציונו לברך את עמו ישראל באהבה, ולכאו' היכן ציונו לברך באהבה, אלא שנצטוונו בזה באמרו "כה תברכו" שדווקא "כה" כמדתו של אהרן ובניו תברכו את בנ"י. ורק האיש דעביד עובדא דאהרן רשאי לברך את ישראל, והאיש דלא עביד עובדא דאהרן אין צורך בברכותיו, ואדרבה יתכן שברכותיו יחזרו לקללה, ולכן זר המברך עובר בעשה.

ומה"מ אמרו בספרי אין לי אלא ברכה לישראל, ברכה לנשים לנרים ולעבדים מגז, ת"ל אמור להם לכולם, שאפי' עבדים שעליהם אמרו (אבות פ"ב מ"ז) מרבה עבדים מרבה גזל, ואמרו (גיטין יג.) שהשחרור חוב הוא לו מפני שאוסרו בשפחה דשכיחא ליה זילא ליה פריצא ליה, והמה פרוצים בעריות, גם המה יהיו בכלל הברכה. נמצא שדרשת רש"י אמור להם, ולא לזרים, ודרשת הספרי לרבות עבדים עולות בקנה אחד, שטעם אמור להם דווקא ולא לזרים הוא מפני שהם חייבין לקיים אמור להם אף לעבדים, ומי שאינו כהן אין בכוחו לברך עבדים, לפי שלדעתו לא יתכן לברך את זה העבד שהוא מפושעי ישראל גנב ונשוי שפחה, ועל כן גם אם יברך תהא ברכתו אחד בפה ואחד בלב, ולכן לא חפץ בה השי"ת ואסר עליו לברך, ואך הכהנים בני אהרן יש בכוחם לברך אף את העבדים.

ולזה נא' אמור להם בקמ"ץ ולא בסגו"ל, לפי שאמור להם בסגו"ל משמעותו שיברכו ע"פ הצויו שנצטוו בזה, וכשמקיימין מצוה ע"פ ציווי אין בהכרח שיקיימו המצוה מרצון, ויתכן שיקיימה בהכרח כדרך שהוא מקיים מצות אכילת מרור ומצוות תענית ביוהכ"פ ובת"ב שלא מרצונו, ובאופן זה אין ברכתו רצויה. אבל ברכת כהנים צריכה שתבוא מצד הכהן בעצמו שלא יוכל לעצור בעצמו כאב הרואה את בנו שהוא אוהבו ביותר ואינו יכול להתאפק, ומעצמו הוא מברכו, ובמשך כל היום הוא מרעיף ברכות על ראש בנו, ובאופן זה צריך הכהן לברך את ישראל, "אמור להם" שיהיו ברכותיו נאמרות להם מאליהם מצד רגשי הכהן שאינו יכול לשים מעצור לנפשו מחמת גודל אהבת

ישראל שבקרבו, והוא מברכם אף לולא הציווי. ומרוב אהבתו את ישראל ורצונו להיטיב להם היה מוכן אפי' למסור את נפשו כעבורם, ולכן הוא לכה"פ מברכם. וזהו "אמור להם" כמו זכור ושמור כדפרש"י, ופי' בשפ"ח דהיינו שיאמרו בן בתמידות, דהיינו שלא יברך את ישראל רק בשעה שהש"ץ קורא כהנים, ואילו לאחר ירידתו מן הדוכן יקללם, שאיש המברך באופן זה אינו כהן, ומי יודע אם אינו מן הערב רב שהרי בדורנו אין נמצא כהן מיוחס (עיי' יו"ד ס" שכ"ב בט"ז סק"ה ובש"ך סק"ט), אלא כה תברכו את בני' אמור להם, בתמידות, שכל היום מן הבוקר עד הערב לא יסיחו את דעתם מלברך את ישראל, וזהו ענין ברכת כהנים.

ונראה עוד בהקדם ביאור הפסוקים (רות ב, ד) וכו' בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה', והקשו המפרשים היאך הותר לו להזכיר את השם בתחילת דבריו, והרי אמרו (הולין צא): שמלאכי השרת אינם מזכירין את השם אלא אחר ג' תיבות שנא' (ישעיה ג, א) קדוש קדוש קדוש ה' צבאות, או לאחר ב' תיבות שנא' (יחזקאל ג, יב) ברוך כבוד ה' ממקומו. וכיו"ב יל"ד ג"כ בפסוקי ברכת כהנים היאך זיכירו הכהנים את השם אחר תיבה אחת, ומפי הול"ל יברכך וישמרך ה', שלא יזכירו את השם אלא אחר ב' תיבות. ונראה הטעם בזה מפני שהשי"ת חפץ מאד שלא יראו אלא בשבחם של ישראל כאשר היתה דעתם של החבריא קדישא תלמידי הבעש"ט, וכדרך כל אב שרוצה לשמוע שמשבחים את בנו, כאשר יש בזה מעשה באריכות כשנסע הרה"ק משינאווא לארץ ישראל שלא לרצון אביו זקה"ק מצאנו. והטעם שנתן זקה"ק לסיבת מיאונו לנסיעתו היה טעם פלאי, באמרו שהוא הינו כבר יהודי זקן, והיאך השליך בנו הרה"ק משינאווא יהבו עליו והניח בביתו את זוגתו ואת בניו. ואמר זקה"ק אני כבר זקנתי, ועתה בני רוצה לעשות אותי לפושט רגל, הלא כבר השאתי ונתתי לו את כל צרכי עד נישואיו ככל אב, ואיכה אפרנס עתה בזקנתי את אשתו ואת בניו, ומנין לי לכלכלם. וכדברים האלה היה מתאוונן במשך ג' רבעי שנה באזני כל איש שבא אליו, ומדבר אודות גודל העוולה שההין בנו לעשות לו, שבשביל שהוא רצה לנסוע לארץ ישראל, שלא את אשתו ואת בניו אל אביו הזקן, שיתכן שעיי"ז לא ישא בעול ויצא מזה חילול השם. ובודאי לא היו הדברים כפשוטם, ועניינים גדולים מאד היו בזה. וכמובן שבדרך כלל כשהבאים לפניו היו בעלי דעת היו מנסים להצדיק את בנו ולתרצו, ואירע שבא לפניו רב אחד שלא היה בר דעה וכשנתאוונן זקה"ק בפניו אודות בנו הסכים לדבריו באמרו שהרה"ק משינאווא אכן העוה נגד אביו בנסיעתו זאת. ומרגע זה ואילך במשך כל אותו השבת לא אבה זקה"ק לפנות

אליו ולדבר עמו, ואלו את שאר הרבנים שתדעו והצדיקו את הרה"ק משינאווא אותם קירב והושיבם ברום המעלות. וכאשר הוא בצדיקים כן הוא ג"כ בשמים שאין השי"ת חפץ שילמדו חובה על בני", אלא שילמדו עליהם זכות, לפי שהוא ית' אוהב עמו ישראל, הבוחר בעמו ישראל באהבה. ולכן מי שזכה מסייעין אותו מן השמים שלא יראה אלא עושי מצוה, ומי שהוא רשע כשם שעונשין אותו בשאר עונשים, כן עונשים אותו גם בזה שיראה עוברי עבירה.

ומחמת גדול הנחת רוח שנעשית לפניו ית' כשמברכין את ישראל, על כן האיש המברך מתעלה למדרגה שהוא גדול מן המלאכים ומן השרפים. שאילו המלאכים אינם רשאים להזכיר את השם אלא לאחר ג' תיבות קדוש קדוש ה' צבאות, והאופנים וחיות הקודש אינם רשאים להזכיר את השם אלא לאחר ב' תיבות ברוך כבוד ה' ממקומו, ואילו המברך את ישראל מזכיר את השם אחר תיבה אחת יברכה ה', מחמת גדול השראת השכינה שעליו. וכבוא בועז מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם המשיך בזה שתשרה שכינה עליהם, ועל כן ויאמרו לו יברכה ה' אחר תיבה אחת, שעל ידי ברכת בועז ה' עמכם נתעלו ושרתה עליהם שכינה עד שאפי' הקוצרים היו רשאים לומר לו יברכה ה' אחר תיבה אחת. וה"ה בברכת כהנים לפי שבאותה שעה השכינה שורה עליהם כדאמרינן (תניגה טו:): אסור להסתכל בכהנים בשעה שהם נושאים את כפיהם, ונפק"ל (עיין סוטה לה.) מדכתיב (שמות כ, כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, לכן רשאים הכהנים לומר יברכה ה'. ומיד כשהכהנים רוצים לברך את ישראל, בזכות רצון זה בלבד שורה עליהם שכינה והן מזכירין את השם אחר תיבה אחת.

ובאמת שדבר זה הוא מדרגה גדולה, וא"א לזכות בה לולא סייעתא דשמיא, ובודאי כשהיה דור חשוב שהיו בו נביאים ונזירים היה קל יותר לבוא למדה זו, אף שאפי' בדור המדבר היו אנשים שלא זכו, אבל בדור שכפי הנראה הוא דור שפל וגרוע עלינו להשלים את עצמנו יותר, ולהרבות ברחמים ובתחנונים לפני המקום שנוכה לכך שנראה מעלת חברינו ולא חסרונם. וככל שירבה האדם לקבל על עצמו עול תורה ועול מצוות, להתבונן בפנמי עצמו וברבוי חטאיו לפני השי"ת, ויראה את רוע התנהגותו ופחיתות אופן תפילתו וביטול תורתו ורבוי דבורו בדברים בטלים, וככך שהוא מבלה את כל היום בתוהו ובוהו, וכל חייו המה הבל וריק, עי"ז הוא נעשה בעיני עצמו שפל ונבוה, ואז השי"ת בעזרו שלא יראה רעה על ישראל.

ובדרך זה יש לרמוז (נגעים פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, אימתי האדם רואה את כל הנגעים, כשאינו רואה את נגעי עצמו, שמי שאינו רואה את נגעי עצמו הוא רואה את כל הנגעים. אבל הרואה את נגעי עצמו אינו רואה את נגעי חבריו, לפי שהוא מתבונן אך על פגמי עצמו, ומה לו להסתכל בחבריו. וכשהוא מחשב במעמדו היאך הוא נראה הרי הוא בא לידי התבטלות עד שאין ספק בעיניו שהכל טובים ממנו ולא נמצא עוד איש גרוע ממנו. וכן ישמעאל שהיה אומר (נגעים פ"ב מ"א) בני ישראל אני כפרתם, ופירשו המפרשים (עיין תפא"י שם וביתר מפרשי המשנה) שכן היה רגיל לומר ולהתפלל שיהיה כפרתן של ישראל, כי בהתבוננו בשפלות נשמתו ובהעדר יראת שמים ויראת חטא מלבו אזי לדעתו כל אחד ואחד מישראל הינו טוב ממנו.

והדרך לבוא לידי הכנעה זו להיות שפל בעיניו אף מן הגרועים שבגרועים היא כשיתבונן במאמר המשנה (אבות פ"ג, מ"ט) כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת. ולכן אף האדם השפל ביותר כיון שמעשיו מרובין מחכמתו מעשיו רצויים, כדפרש"י (ויקרא ה, יז) לגבי אשם תלוי, צא ולמד מאדה"ר שלא נצטוה אלא על מצות ל"ת ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו, אם מדת פרענות המעוטה כך, מדה טובה המרובה היושב לו מן הפיגולין והגותרות והמתענה ביוה"כ על אחת כמה וכמה שזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. וכמובן שעל יהודי כשר לא היו צריכין למצוא עליו זכות בכך שהוא מתענה ביוה"כ ואינו אוכל פיגול, כי איזה אדם אוכל פיגול ונותר אפי' בזמן הבית וכ"ש בזה"ז, ועוד תגדל הפליאה למה צריכין דורותיו לזכותו אם גם המה מתענים ביוה"כ, ועל כרחק מוכח מכאן דבר נפלא [ועוררני לזה יהודי ת"ח מלפני חמשים שנה ונכנסו דבריו ללבי], שהמדובר כאן הוא באדם שדורותיו המה תינוקות שנשכו וכו' שאינם יודעים כלל מיוה"כ, וגם זקנם לא ידע שום דבר זולת מצום יוה"כ, נמצא שלגבי האיש הלזה היתה תעניתו ביוה"כ פגדו מעשיו מרובים מחכמתו, שהרי חוץ ממצות צום יוה"כ אינו יודע משום מצוה שבתורה, ואין לו מושג כלל ממהות התורה זולת ממה ששמעו מן ה"בייבל" או מפי הכומר או משכנו הגוי שיהודים מתענים יום אחד בשנה, ולכן גם הוא עושה כן. ועל אף רעבונו אינו אוכל. וכיון שמעשיו מרובין מחכמתו הרי הוא נוטל שכר לו ולזרעו עד סוף כל הדורות, כי אין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו (ע"ז ג.). אמנם אדם שקרא ושנה ולמד בשו"ע הלכות תפילה והלכות תפילין ויודע את התורה ובכל זאת

הוא עושה דברים אשר לא כדת הרי הוא בנגד חכמתו מרובה ממעשיו, ואינו נחשב לכלום, ורוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו (אבות פ"ג מי"ז).

ולכן לפום גמלא שיחנא (כתובות סו.), וצדיקים הקב"ה מדרקדק עמהם כחוט השערה, לפי שהמה יודעים את ריבונם ויודעים מגדולתו ית', והמה למדו את כל התורה כולה ומהלכים בעולמות עליונים, ולפי חכמתם אין מעשיהם הגונים. נמצא שהאיש השפל המתענה ביוהכ"פ מעשיו מרובין מחכמתו, וזה הצדיק חכמתו מרובה ממעשיו, ולכן אין הצדיק נחשב לכלום לעומת הע"ה.

ובזה יובן היאך היה האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב, ג), וע"פ נגלות התורה קשה הדבר להבינו שהרי מכל האדם כולל אפי' גויים, ואע"פ דאמרינן (יבמות סא.) אתם קרויים אדם ואין אוה"ע קרויים אדם, כבר כתבו התוס' (שם בד"ה ואין) דהיינו דווקא אדם אבל האדם קרויים גם אוה"ע. אלא לפי שלא קם נביא עוד כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, ולא היה איש גדול כמותו, לכן היה שפל בעיניו מכל האדם והחשיב את כל אחד יותר ממנו, משום שהלה בודאי מעשיו מרובים מחכמתו, ואילו הוא שקבל את התורה מידו של הקב"ה, לפי חכמתו אין מעשיו אפי' חלק אחד מני אלף ממה שמוטל עליו לעשות, ואין עוד חוטא ופושע כמוהו בכל העולם, כי הוא הוא היחיד שיודע את רבונו ומורד בו, שהרי לא נמצא עוד כמוהו איש שעמד לפני כסא הכבוד וראה את החיות ואופני הקודש ותמונת ה' ביט' (במדבר יב, ח), ואיככה העוה לעשות כנגד ה' הגדול. והיה סבור שבודאי אלמלא איש אחר היה כמעלתי היו מעשיו אלף פעמים כמעשי, ועל כן היה בעיניו כלא נחשב, עד שאינו ראוי שתשאהו הארץ, כי לפי השגתו בהבוכ"ע לא עשה כלום.

ואבא"ר את הדברים שיובנו לכל אחד, למה הדבר דומה לאיש שיש לו ילד בן שלש או ארבע שנים, ואביו שואלו מה הינך לומד בני, והוא אומר שהוא יודע את האלפ"א בית"א על פה, והוא חוזר עליהם בשמחה, ואביו נושקו ומפליא את חכמתו בליעה"ר. אמנם אם נער בן י"ד שנים יבוא ויתפאר שהוא יודע לחזור על האלפא ביתא הלא יגער בו שהוא בור ועם הארץ שאינו יודע אלא אלף בית, ואפי' אם הוא כבר בקי בדרך גמרא גם כן כלא נחשב, וכידוע שיגדל ע"ה, וא"א שיצמח ממנו מאומה. וכן הוא הדבר בכל המצוות שבתורה, לפום גמלא שיחנא, שהאיש שהוא בר דעת, שהשי"ת החונן לאדם

דעת ומלמד לאנוש בינה נתן בו דעה תובעים ממנו הרבה מאד כדאיתא במדרש (משלי פרשה י') כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדרון את כל העולם כולו, וכיון שת"ח בא לפניו אומר לו הקב"ה קרית, והוא אומר הן, שנית, הן, למדת תלמוד, הן, א"ל הקב"ה בני הואיל ונתעסקת בתלמוד, צפית במרכבה ולמדת ספר יצירה ואת ספרי פרע"ח ועץ חיים, הלמדת שיעור קומה שחכמה זו היא חלק מחכמת הקבלה שהינה למעלה למעלה עד שאין הפה יכול לדבר. ועל כל זאת ישאלוהו, ואם לא למד נומלין אותו ומשליכין אותו בניהגום. לפי שהאיש אשר למד מקרא משנה תלמוד וזוהר וספר יצירה היה עליו לתלמוד גם שיעור קומה, וכיון שאינו יודע שיעור קומה משליכין אותו לשאול תחתית. אולם כשיעמוד לדין איש בור וע"ה בודאי לא ישאלוהו אם למד שיעור קומה או ספר יצירה, ואף לא ישאלוהו אם סיים את הש"ס בכל שנה ושנה, או אם למד משנה, וכאשר ישאלוהו אם למד ויאמר שלמד אל"ף ב"ת ישמחו בזה למעלה, ויתפעלו מאד היאך יתכן שאיש הבא מבית גרוע כזה יודע את האלף בית. ובמדה זו בלא שום גוזמא משערים למעלה לכל אחד ואחד.

והצדיקים אשר השי"ת בעזרם המה משיגים עניין זה ומבינים שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ועל כן מתבונן הצדיק הזה ויודע שפלוני לפי השגתו עשה הכל יותר מיכלתו, ואילו אנוכי שהשי"ת נטע בי כוחות, ואני השלכתים וקלקלתיים עד שכל ימי חיי לא היו שווים כלום כי לא עשיתי בהם מאומה, והייתי בבחינת (הניגה ד.) איזהו שומה המאבד מה שנותנים לו, ואבדתי את מתנתו של השי"ת וטינפתי את נשמתו וקלקלתי את מוחי ואבדתי, מי אני ואנה אני בא. ומזה הוא בא לידי הכרה שאינו שוה מאומה, ונעשה בטל ומבוטל בעיני עצמו וכלא נחשב, והוא מקנא את הרשע הגדול ביותר, שהרי אותו רשע עושה למעלה מיכלתו ומכוחותיו, ואני לא עשיתי אפי' חלק אחד מעשרה או חלק אחד ממאה מכוחותי, והיאך אשתווה אליו. והצדיקים העומדים במדריגה זו המה יכולים לזכות למידה זו לראות רק במעלת חבריהם, שאף כשהם רואים רשע המה סבורים שאין האשמה תלויה בהם אלא לך אל האומן שבראני (העניית ב:), שלפי שהשי"ת לא נתן בו מוח טוב ונשמה מעולה, ולא אבות הגונים לכן לא היה בכוחו להתעלות במעלות הקדושה, ואינו בדין שיענש על כך, ולא גרע מחמור הנולד, שבודאי לא יענש על כך שלא קיים מצוות, והרי הוא דומה לקטן שלא הגיע לחינוך שאין מענישין אותו על שלא קיים מצוות, וכיו"ב היה זה הרשע גם בזקנותו כחמור זקן בן תשעים שנה ולמה יענש, שהרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

דברים אלו עלינו לזכור בפרט בעידן ריתחא כשהמקטרגים מנבלים את פיהם ומדברים סרה על ישראל עלינו להיזהר לקיים (שמות כג, א) אל תשית ירך עם רשע להיות עד חמס, ולהישמר מאד לא להיות חבר לאיש משחית עם השטן, ולא לעורר דינים ח"ו. וכבר פירש הבעש"ט הק' (הובא בתולדות יעקב יוסף פר' קדושים דף ק"ג ע"ד) הפסוק (במדבר כא, ו) וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל, דקאי על המוכיחים המדברים סרה על ישראל. ועל כן הנח להם לישראל ואל תדבר לא בשבחם ולא בנגותם, ומי שאינו בקי במיב הדבר טוב לו שלא ידבר מהם כלל, אלא מהי אומנותו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם (חולין פט). ולא ידבר עליהם מטוב ועד רע אלא יהא לאלם למשך כמה ימים או שנים, כי באמת אין אתנו יודע עד מה, ואך הקב"ה הוא המלך המשפט היכול לשפוט, והוא היודע למי החותמת ולמי הפתילים, והוא יודע עד כמה חכמתו של כל אחד מגעת ועד היכן מעשיו מגיעין, מה שא"א לאדם לדעתו, שהרי אין אדם יודע מטמונותיו של חברו זולתו ית', וכן כתב הרמב"ם (בפח"מ סוף ברכות) שהמשפט אינו אלא במחשבתו של קל דעות, ורק הוא המלך המשפט היודע איך לשפוט ולא זולתו.

ובזה יתבאר מאה"כ זאת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו לה' על נזרו, דהיינו את הג' בהמות שהוא חייב בהם לכל הפחות, מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר כן יעשה, שאם הוא עשיר ואמר הריני נזיר ע"מ לגלח על ק' עולות הרי הוא חייב להביא ק' עולות, בין כך ובין כך כן יעשה על תורת נזרו, שהכל נחשב כאילו כן הוא תורת נזרו. ולא תטעה לומר שהעשיר שהביא מאה עדיף מן העני שהביא ג' בהמות, שהרי אחד המרובה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון את לבו לשמים (מנחות קי). ובודאי שכשבאין שנים ואחד מהם הוא איש עשיר עד מאד המביא ג' אלפים עולות, ומשנהו הוא עני שאין לו מה לאכול וקימץ מפרומותיו והביא ג' בהמות כחושות, שאין העשיר חשוב לפניו ית' יותר, אלא זאת תורת הנזיר, בין זה אשר ידר קרבנו לה' על נזרו שאינו מביא אלא ג' בהמות שהתחייב בהן, ובין זה אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר בכל אופן כן יעשה על תורת נזרו, ואין האיש המביא אלפי בהמות חשוב ומיוחס מן המביא ג' בהמות, מפני שהשי"ת משער שזה העני אינו מביא אלא ג' בהמות לפי שאין ביכולתו להביא יותר, ויתכן שאלמלא היה בידו היה גם הוא מביא אלפי קרבנות.

ואחר שלמדנו הכתוב דבר זה שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ויתכן שלפניו ית' שוים ג' בהמות של פלוני כאלפי בהמות של חברו, נדע

מזה דה"ה לגבי מדריוגותיהם של ישראל הקב"ה משער כל אחד ואחד כפי ערכו, ולכן יתכן שזה העבד שלא למד תורה מימיו, שהרי אסור ללמד את עבדו תורה (כתובות כח), והוא מותר בשפחה, כיון שהשי"ת רואה שעל אף שעבד זה אינו יודע מכלום, בכ"ז הוא מקיים את המצוות המוטלות עליו, והוא שומר שבת ומושל בכל כוחו ברוח תאוותו הגדולה להעלות עשן ביום השבת, ואף כי עז חפצו לעשות מלאכה פלונית הינו מתאפק, והוא מתענה ביוהכ"פ וכדו', יתכן שעבד זה הוא חשוב לפניו ית' כל כך עד שלו יאתה לקבל את הברכות כולן. ולזה סמך ענין לו וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני"י אמור להם, לכולם. שכשם שראינו שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ולפניו ית' חשובים שלשה קרבנות כשלושים אלף, מפני שהוא ית' משער כל איש ואיש כפי אשר תשיג ידו, כן הקב"ה משער בכל אחד ואחד אם חכמתו מרובה ממעשיו או שמעשיו מרובין מחכמתו, ואין השי"ת בא בתביעה אלא אל מי שיש בכוחו ולא אל מי שאין בכוחו, כי מי שא"א לו הרי א"א לו ומה יעשה. ולכן בעיניו ית' הת"ח העוסק בתורה שבכואו לביהמ"ד להתפלל הוא משיח, אף שאינו משיח בהזרת השי"ן או בקריאת התורה ח"ו, אלא הוא משיח בשעה שהציבור אומרים ברוך שאמר, הרי הוא גרוע לפניו ית' מפושע ישראל שאינו מתפלל כלל ואינו יודע שצריך להתפלל בביהכנ"ס. לפי שזה האיש הלא הוא יודע מהי תפילה, ולמה זה לא יתחיל לומר ברכות עם הציבור שיוכל לומר הודו עם הציבור, ולמה לא יאמר כל פרק ופרק עם הציבור, ולא יכוון פירוש המילות, ואיככה ישוחח איש כמותו בשעת התפילה. ועל כן נחשב בשמים יותר האיש שלעולם אינו בא לביהכנ"ס להתפלל ובכל זאת הוא נזכר שהוא יהודי, ועל אף רעבוננו ועייפותו הוא משכים וקורא פסוק ראשון של שמע כאשר לימדתו אמו בימי ילדותו ומיסב לאכול מיד, מעשיו חשובים למעלה לפי שאינו יודע יותר מזה, ואינו יודע מהו ביהכנ"ס מהי תפילה ומהי שבת, ואינו יודע אלא ממציאות השי"ת והוא אומר שמע ישראל. ולעומתו הת"ח שלמד הלכות תפילה ויודע מהי תפילה, ובכ"ז אינו רוצה להתפלל לפי שהוא חפץ לשוחח, אינו נחשב לכלום. ואין אנו יודעים היאך משערים למעלה, מפני שבשמים ישנם חשבונות אחרים מהשגתנו.

ודבר זה הוא אסון הדור הזה שאין האדם מתבונן במעשי עצמו אלא במעשי זולתו, ובאמת מה לו להתבונן במעשי חבירו. אין על האדם אלא לראות לתקן את עצמו, ולראות שיעסוק בתורה כדי שידע כדת מה לעשות. והאיש שהוא יודע ספר ידע שכל השח שיחת חולין עובר בעשה ובלא תעשה

(ויטא ימ:), שכיון שהשי"ת חננו בדעת והוא יודע ממעלת התורה איכה לא יעסוק בתורה, ולמה זה יסתכל במעשי הרשעים תלמידי האוניברסיטאות שאינם יודעים מחייהם ואינם יודעים כלל מהי תורה ולא שמעו את שמעה, והיאך לא ישים אל לבו שהוא אינו דומה להם שהרי הוא למד גמ' והוא בר אוריין במקצת, וכיצד לא יעסוק בתורה כל היום כולו, ולמה לא יהא חבל בעיניו כל דקה וכל רגע שאינו עוסק בו בתורה כאמרם ז"ל (אבות פ"ו מ"ב) אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, וחשבונו של הת"ח הוא חשבון אחר לגמרי.

וזוהו דבר אל אהרן ואל בניו לאמר "כה תברכו", באופן הנאמר למעלה זאת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו, שמוה תלמד שהאיש אשר תשיג ידו כפי נדרו המביא אלפי קרבנות אינו נחשב לפניו ית' יותר מן האיש שאינו מביא אלא ג' בהמות, באופן זה כה תברכו את בניי כולם אמור להם, והכהן ידע בנפשו שאך אני הכהן לבדי אני הוא שאיני הגון, שהרי אנוכי מוצאי מזרע אהרן הכהן ואבותי ואבות אבותי היו צדיקים מזרע אהרן, ובכ"ז אני ריקן מכל נשמה ריקנית ורוח מקולקלת, ובודאי שמוטל עלי לברך את כל ישראל, ויאמר בניי אני כפרתן (נגעים פ"ב מ"א), ואז יברך את בניי אמור להם אפי' לעבדים, וכולם יהיו בכלל הברכה, וכל היום לא יפסוק מלברכם.

* * *

בפסוק (במדבר ו, כד) 'יברך ה' וישמרך. וברש"י יברך, שיתברכו נכסך. וישמרך, שלא יבואו עליך שודדים לימול ממונך. שהנותן מתנה לחבירו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שלסמים באים עליו ונוטלין אותו ממנו מה הנאה יש לו במתנה זו, אבל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר, והרבה מדרשים דרשו בו בספרי. ויל"ד לאיזה צורך כתב רש"י והרבה מדרשים דרשו בו בספרי, החפץ ללמוד ספרי יעיין בספרי ויראה, ומה תועלת בכך שנדע שיש בזה עוד דרשות בספרי, ובלא"ה הלא ידענו שאין דרכו של רש"י להעתיק את כל דרשות הספרי, ולמה זה עשה כאן רש"י כמעשהו של ספר תו"א לציין אל דרשות הספרי. אמנם באמת גוף דברי רש"י צריכים ביאור שפירש יברך ה' בממון, וישמרך שלא יבואו עליך שודדים לימול ממונך, ותמוה שהרי אם יבואו עליו שודדים נמצא שלא נתברך בממון אלא נתקלל בממון ונאבד ממנו מה שהיה בידו, ולא נתקיימה ברכת "יברךך" כלל, ולמה הוצרך לפרש וישמרך מן השודדים, הכי הו"א שיברךך בממון רק לשעה קלה, ולאחר מכן יטלוה גזלנים ממנו, וס"ד שאף זהו בכלל ברכה עד שהוצרך להוסיף ברכה "וישמרך", ומובן

מאליו שהמתברך בממון התברך שהממון יעמוד בידו ולא שיהא ממנו בידו רק רגע אחד. ומאי קמ"ל באמרו שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם אבל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר, דזהו מילתא דפשיטא טובא ולא היה צריך רש"י להשמיענו כזאת, הכי עד פרשת נשא לא ידענו שהשי"ת גדול כוחו מבשר ודם הוא הנותן והוא השומר, ומי האיש הסכל או האפיקורוס שהיה מעלה בדעתו שאין השי"ת יכול לשמור עד שהוצרך הקב"ה להתפאר בכך שאינו כב"ו שאינו יכול לשמור והוא יכול לשמור.

והנראה בזה ע"פ אמרם ז"ל (קידושין פב:) מימי לא ראיתי צבי קיזץ וכו' והם מתפרנסים שלא בצער, ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער, אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. נמצא שהאיש שנתנו לו ברכת שמים מעל מפני שמן הסתם הוא ראוי לברכה, ובדין הוא שיטול ברכה מעם ה', אם ישוב לאחר מכן ויחטא, חוזרין ונוטלין ממנו את הברכה, הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. שעל אף שכבר נתנו לו את הברכה מ"מ כיון שחטא לפניו ית' בעוון פלילי מתבטלת ברכתו, כדאמרין בר"ה (י:): הרי שהיו ישראל צדיקים גמורין בר"ה ופסקו עליהם גשמים רבים, לסוף חזרו בהן, הקב"ה מורידן שלא בזמנן על הארץ שאינה צריכה להן בערות ובמדברות, וניטל מהם השפע, ולא הרויחו דבר מברכתם.

אמנם רבה"ק מלובלין אמר לפרש מאה"כ (משלי י, כב) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, דהנה בדרך כלל העשירות מביאה לידי חטא כדכתיב (דברים לב, טו) וישמן ישורון ויבעט שמנת עבית כשית, עד ש"ויטוש אלוק עשהו וינבל צור ישועתו", וכאשר ראינו אנשים הרבה שאירע להם כן ר"ל, שלאחר שהצלחה התחילה להאיר להם פנים ונעשו משופעים בממון המה הולכים בעצת אשתם, עד שאם היא אשה פחותה ביותר עולה בדעתה להסית את בעלה שיקנה לה מעלעוויזיא נאה, ולהכניס את הכלי הטמא הלו לתוך ביתו רח"ל, וידבר על לבו ללכת לאכול כוזלל וסובא במלונות, ולטייל כה וכה, לאכול במקומות אסורים, ולעשות מעשים אסורים ה"י, ונעשה עושר שמור לבעליו לרעתו (קהלת ה, יב) להביאו לידי רשע ולהעבירו על דעת קונו, וה' ישמרנו ממה שעלול היצה"ר לפתות את האדם על ידי ממונו, ואשר על כן אמרו בגמ' (חגיגה ט:): יאה עניותא לישראל כברזא סומקא לסוסיא חיזורא, וטובה לו העניות, שאז אין בידו מעות לקנות בשר טריפה או שאר דברים אסורים, ומחמת עניו הוא מוכרח להסתפק במועט, ועל כרחו הוא דר במקום זול יותר בין יהודים אף שהוא דחוק באיזה מרתף, ולא יעלה על לבו לעקור

דירתו לשכונת הגויים הרשעים והמתחדשים מפני שאין בידו די מומן לקנות לו דירה אחרת. ואף אם אשתו תפציר בו לא יענה לבקשתה שהרי אין בידו מעות. וישנו אדם שהשי"ת בעזרו והוא מאבד את מקום פרנסתו, ובכל מה שהוא שולח את ידו אין בו ברכה, שעל כן אינו יכול לשלוח את בנו ללמוד בהקולדז' מפני שאין סיפק בידו לשלם שכר לימוד, ועל כרחו הוא שולחו לחייד"ר כשר ששם מקבלים את בנו בחינם. ואף שבאמת היה חפץ לשלחו לחייד"ר מודרני מ"מ כיון ששם מבקשים ממנו שכר לימוד גבוה שאין בידו לשלמו, בע"כ ישלח את בנו להחייד"ר הכשר והזול שהמה עוד מתחננים אליו שישלח את בנו אליהם, ולאיש אשר כזה העניות היא ברכה גדולה, שאלמלא העניות היה יורד מטה מטה ל"ע. ודבר זה נוהג בחלק גדול מן העולם שהכסף מעבירם על דעת קונם כדכתיב (הושע ב, י) וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל, שמרבו הממון באים צרות הרבה.

אכן זהו רק בעשירות סתם, אבל ישנה עשירות הבאה ממקום גבוה מאד מהשי"ת בעצמו ממקור קדוש שהעשירות מביאה עמה קדושה. וזכה הבנתי את דברי זקה"ק מצאנו אשר שמעתיים מפי כ"ק אאמור"ר שהיה באותו מעמד, כשבא לפניו איש אחד שכתב בקוויטל בקשות רבות [ובצאנו לא נהגו לכתוב בהקוויטל שום דבר זולת שמו ושם אביו בלבד], ובבואו לפני זקה"ק אמר לו למה זה לא כתבת גם פרנסה, והלה עמד משתומם. נענה זקה"ק ואמר לו דע שפרנסה כוללת הכל ואפי' יראת שמים, וזה פלא. והנה זקה"ק אמר שאינו אומר דבר שאין לו עליו שלש מאות טעמים וביאורים, ואף שאין אתנו יודע עד מה, מ"מ אפשר לבאר עפ"ד רבה"ק מלובלין הנ"ל שכשהצדיק ממשיך פרנסה ליהודי, הרי הוא ממשיך לו פרנסה שיש עמה יראת שמים, וענין זה רצה זקה"ק להמשיך לאותו יהודי שמן הסתם היה זקוק לברכה זו. וצדיק הממשיך פרנסה אינו ממשיך פרנסה שתהא בבחינת עושר שמור לבעליו לרעתו, אלא הוא ממשיך פרנסה ממקום קדוש שככל שיגדל השפע ותתרבה פרנסתו יוסיף לעשות עם ממונו יותר מצוות ומעשים טובים ותתוסף בו יראת שמים. וזהו ברכת ה', כאשר הברכה באה מאתו ית', אזי היא תעשיר ולא תוסיף עצב עמה, שלא יהא וישמן ישורון ויבעט שמנת עבית כשית, ולא תעבירו עשירותו על דעת קונו, אלא אף שהוא מתעשר לא יזק מאומה, ואדרבה ככל שיצליח יותר במעשיו ובעשירותו הוא שוכר ת"ח שילמדו עמו תורה, והוא מגדל את בניו לתורה, ומבקש חתנים ת"ח לבנותיו, ומגדל את בנותיו בדרכי ה'. וככל שהצלחה תאיר לו פנים הוא מוסיף ומרבה במעשיו

הטובים, וכאשר ראינו כן בכמה אנשים שהשי"ת היה בעזרם וככל שרבתה הצלחתם רבתה בהם קדושה וטהרה ועבודת השם.

זוה יבואר מאמר הספרי (עיין בספרי נשא מ') יברכך ה' בממון, וישמרך מן החטא, שאם היתה הברכה יברכך ה' בממון בלבד, לא היה בזה תועלת, ולמה לו ממון, ועל כן אמר עוד וישמרך מן החטא. שכיון שתהא הברכה מאתו ית' "יברכך ה'", לא תהא הברכה בממון בלבד אלא תהא עמה גם יראת שמים, וישמרך מן החטא, ותביאך לידי כך שתשוב בתשובה אל השי"ת. ואף שהבחירה נתונה ביד כל אדם, ואמרו (מגילה כה, י) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, מ"מ כבר כתבו בספה"ק (עיין דברי חיים ר"פ בא) שלפעמים השי"ת נוטל מן האדם את הבחירה כאמרנו (ברכת השחר) וכופ את יצרנו להשתעבד לך, ולכן יתכן שתבוא ברכת שמים מעל באופן שתתבטל הימנו הבחירה לבל יוכל לחטוא.

ולדרך זה יתבארו דברי רש"י, יברכך, שיתברכו נכסך, וישמרך, שלא יבואו שודדים ליטול את ממונך. שאלמלא ברכת וישמרך מן החטא, היה אפשר שאחר הברכה ידע את מעשיו וקפח את פרנסתו ויבואו עליו שודדים ויטלו את ממונו, אבל ברכתו של הקב"ה אינה כברכת ב"ו, שב"ו הנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמר, אבל הקב"ה נותן ברכה שיש עמה שמירה מן החטא, ועי"ז לא יבואו עליו שודדים, לפי שלא יהא אפשר שיהא "הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי". וסיים רש"י והרבה מדרשים דרשו בו בספרי, ר"ל שאם תבקש לעמוד על ביאור דברי רש"י אלו וישמרך שלא יבואו שודדים ליטול ממנו, עיין בספרי שדרשו שם וישמרך מן החטא, וממילא לא יבואו עליך השודדים לפי שהברכה תכלול הכל הן שמירה מן החטא והן שמירה מן השודדים, ברכת ה' היא תעשיר ולא תוסיף עצב עמה, ודרשות רש"י והספרי עולים בקנה אחד.

והזהירה התורה שכשיראה האדם את דורו שאינו עולה יפה לא יסייע ביד השטן והמקטרגים ח"ו, ויאמר שבנ"י ראויין שתבוא עליהם התוכחה רח"ל, אף אם כוונתו רצויה שע"י שתבוא עליהם התוכחה ישובו בתשובה ויתנהגו כפי שבנ"י צריכים להתנהג כמענתו של הס"מ [והאומר כן הינו מחילו של הס"מ], וכאשר יבואו עליהם צרות יאמר שאין די בכך וצריך להוסיף עליהם כהנה וכהנה עד אשר ישובו בתשובה, ובאמת זו היא שטות ומפשות. אלא אדרבה צריך האדם לומר רבש"ע, ראה נא הנה בני"י נמצאים זה

כבר אלף ותתק"ח שנים בגלות וכבר השליכום חיים לתוך האש ושחטום והרגום נער וזקן, ובאו עליהם גזירות שמד כזו אחר זו, ובכל זאת עדיין לא עשו בני"י תשובה, ולמה לא תנסה רבש"ע פעם אחת להתנהג עם בני"י בטובות, ותתן להם ברכת ה' בביאת משיח צדקנו, ואז תראה שכל בני"י ישובו בתשובה יחדיו, ולמה לך ללכת עם בני"י במדה"ד אשר בזה אינך מועיל כמאה"כ (משלי כו, יב) אם תכתוש את האויל במכתשת לא תסור אולתו ממנו, ואף כי יוכו ויהרגו ישרפו וישחטו כצאן, הכי בזה יתרבה כבוד שמים, הכי בזה יהא יתגדל ויתקדש שמה רבא, הכי מזה ידעו שיש אלקים בארץ, והכי יקרא השי"ת אלקי הגויים.

ולבן אמרה תורה כה תברכו את בני"י אמור להם, אפי' לעבדים, על אף שהם עבדים אשר נפלו עד לדיוטא תחתונה, ולכאן היאך יהיו ראויים לברכה, והעצה לזה שתאמר להם יברכך ה', שתהא ברכתם מעם ה', וברכה כזו יש בכללה "וישמרך מן החטא", וע"י ברכה זו תפקחנה עיניהם של ישראל ותנתן בהם דעה, שעל ידה יהא (מלאכי ג, א) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ועי"ז ייטיבו את מעשיהם. ולא תאמר שיתנהג הקב"ה עם העבדים במדה"ד, כי זו היא דרך לא דרך, אלא הדרך הנכונה היא, כה תברכו את "בני ישראל", שכשתרצה שבני"י יהיו מבורכים לא בגשמות כלכד אלא גם ברוחניות, שיתנהגו כפי שבני"י צריכים להתנהג ויהיו ראויים לשמם "בני ישראל", שילכו בדרכי אבות להיות מיוחסים אל אברהם יצחק ויעקב, אזי אמור להם יברכך ה', שיתברכו נכסיד, ועי"ז וישמרך מן החטא ושלא יבואו עליך שודדים ליטול את ממונך.

אמרו חז"ל (סנהדרין לט.) אלקיכם כהן הוא, על כן עלינו לבקש ממנו ית' שהוא אוהב עמו ישראל, שהוא עצמו יברך עתה את בני"י בברכת כהנים, ויאמר להם באמת יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחנך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. ונזכה שעוד בחודש הזה יהא סוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפדיון נפשינו, ונגאל בגאולת עולם בב"א.

תוכן ענינים :

- המברך את בני"י שלא בלב שלם הוא מעורר ח"ו קטרוג בברכתו.
- האישי הזוכה אינו רואה בבני"י שום דבר רע אפילו ברשעים.
- על הכהנים לראות בבני"י אך טוב ולהתכונן בברכתם אף על פחותי עם.
- המברך את בני"י באהבה, גדולה מעלתו ממלאכי השרת והשכינה שורה עליו.
- הדרך לראות טוב על ישראל הוא ע"י שיתבונן בנגעי עצמו.
- הע"ה שמעשיו מרובים מחכמתו עדיף מן הצדיק שחכמתו מרובה ממעשיו.
- ברכת ה' מביאה עמה יראת שמים ואז א"א שתנטל מעמו הברכה.

גליון זה נדבת
הרבני החסיד מוה"ר **יצחק דייטש** ורעיתו הי"ו
לרגל שזכו לקיים מצות כתיבת ספר תורה
לע"נ הוריהם וזקניהם ע"ה
ולהכניסה ברוב פאר בבית מדרשינו הגדול צאנז-קלויזענבורג
131 Lee Ave.
ביום א' פרשת בהעלותך, י' סיון תש"ע בשעה 5:45

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר **משה יוסף טעסלער** הי"ו
לרגל שמחת הכנס נכדו הב' **מנחם נ"י**
בן לחתנו הרה"ח מוה"ר **אליעזר שלום באדאנסקי** הי"ו
לעול התורה והמצוות
ולרגל שמחת הולדת הנכד בן לבנו הרה"ח החבר **נפתלי** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר **מנחם מאיר הלוי שווארץ** הי"ו
משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש
כמר **יחזקאל יהודה ארי' נ"ו** – למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר **שאו'ל וואלדמאן** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת חוה **גיטל** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שע"י איגוד חסידי צאנז
718.431.1055